

Lisansüstü Eğitim Yapan Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar

Problems Experienced by Postgraduate Teachers

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, lisansüstü eğitim almış öğretmenlerin yaşadıkları sorunları tespit etmektir. Nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni kullanılarak oluşturulan bu çalışmaya, Türkiye'nin çeşitli illerinde ve üniversitelerinde yüksek lisans veya doktora eğitimlerini tamamlamış ve Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı kurumlarda çalışan 14 öğretmen katılmıştır. Veriler, araştırmacının yarı yapılandırılmış görüşmeler için geliştirdiği bir form kullanılarak toplanmıştır. Öğretim elemanlarının lisansüstü eğitimde yaşadıkları zorluklara ilişkin sorular bu şekilde yöneltmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre: kendisiyle görüşülen öğretmenlerin lisansüstü eğitimin getirilerine ilişkin görüşleri bireysel getiriler, sosyal getiriler ve ekonomik getiriler olarak 3 tema altında değerlendirilmiştir. Lisansüstü eğitimin bireysel getirileri, öğretmenlere bilimsel katkı sağlaması, mesleki açıdan katkı sağlaması ve idarecilikte puan sağlama sağlamasıdır. Lisansüstü eğitimin sosyal getirileri, sosyal statü kazanma ve sosyal çevre elde etmedir. Lisansüstü eğitimin sosyal getirileri ise öğretmenlere sağlayacağı maaş ve ek ders ücretlerinde artış ve kademe ve derece artışı sağlama olarak sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü Eğitim, Durum Araştırması, Nitel Çalışma

ABSTRACT

The purpose of this study is to identify the problems experienced by teachers with postgraduate education. Using qualitative research method and phenomenology design, 14 teachers who completed their master's or doctoral studies in various provinces and universities in Turkey and who work in institutions affiliated to the Ministry of National Education (MoNE) participated in this study. The data were collected using a form developed by the researcher for semi-structured interviews. Questions about the difficulties experienced by the lecturers in postgraduate education were asked in this way. The data obtained from the research were analyzed using content analysis and descriptive analysis. According to the results of the study, the opinions of the interviewed teachers about the benefits of postgraduate education were evaluated under three themes: individual benefits, social benefits and economic benefits. The individual benefits of postgraduate education are scientific contribution, professional contribution and points in administration. Social benefits of postgraduate education are gaining social status and social environment. The social benefits of postgraduate education are listed as an increase in salary and additional course fees and an increase in grade and rank.

Keywords: Graduate Education, Case Study, Qualitative Study

GİRİŞ

Bilgi, bilim ve teknolojinin modern kültürlerdeki rolü, hızlı gelişim ve ilerleme göz önüne alındığında çok önemlidir. Bu nedenle kendini geliştiren, bilimsel araştırma yapan, bilgi üreten, bilgiyi değerlendiren ve anlayan, eleştirel düşünme yeteneğine sahip yetkin insanlara olan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu niteliklere sahip insanların yetiştirilmesi için lisansüstü eğitim çok önemli bir rol oynamaktadır ve öğrencilere belirli bir sektörde derin bir uzmanlık kazandıracığı için gereklidir. Karakuş'a (2004) göre eğitim, ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve felsefe alanlarını kapsayan bir disiplinler bütünüdür ve bu konular üzerinde de etkisi vardır. Eğitim kurumları ve öğretmenler, çeşitli konuların bütünleştirilmesi ve birleştirilmesinde önemli sorumluluklara sahiptir. Eğitim ve öğretim kavramları üzerinde durulduğunda öğretmenin eğitimdeki önemi ortaya çıkmaktadır. Bilinen en eski meslek gruplarından biri olmasına ve genç nesiller için büyük önem taşımasına rağmen öğretmenliğin bir meslek olarak konumlandırılması ve belirli bir niteliğe kavuşması uzun zaman ve zorlu bir süreç almıştır (Köksalan, İter ve Görmez, 2010). Lisans eğitiminin değeri, alana özgü lisansüstü uzmanlık çalışmalarıyla aranan nitelik, toplumun öğretmenlik mesleğine bakış açısı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, öğretmenlik mesleğinin gerçek niteliğini belirlemede çok önemlidir. Öğretmenlik mesleğinin niteliği ile verilen eğitimin niteliği arasındaki doğru orantılı bağlantıyı garanti altına almak için eğitim sistemi içinde gelişimsel araştırmalar yapmak da hayati önem taşımaktadır. Bu çalışmalar eğitimin etkinliğini artırırken öğretmenlerin gerekli kriterleri karşılamasını da sağlayacaktır.

Yetkin insanlar yetiştirmek, bir ulusun temel eğitim hedeflerinden biridir. Bu nedenle, her ulusun bu amaca yönelik olarak kurduğu eğitim sistemleri kendine özgüdür ve yapılandırılmıştır (Karagözoğlu, 2003). Ulusal büyümeyi

Zehra Torun Ateş¹ 
Bekir Telli² 
Tuğçe Aras³ 
Hava Beyaztaş⁴ 

How to Cite This Article

Torun Ateş, Z., Telli, B., Aras, T. & Beyaztaş, H. (2023). "Lisansüstü Eğitim Yapan Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar", International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:8, Issue:50; pp:2862-2870. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.70606>

Arrival: 12 May 2023

Published: 30 June 2023

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹⁻² Öğretmen., MEB, Antalya, Türkiye

³⁻⁴ Öğretmen., MEB, İstanbul, Türkiye

sağlayabilecek ve topluma hizmet edebilecek insanlar yetiştirmek, eğitim ve öğretim programlarının öncelikli hedefidir. Öğretmenler bu bağlamda önemlidir çünkü etkili öğretmenler gelişmiş bir ulusun temel taşıdır (Bilen, 1996). Başaran'a (1985) göre, öğretmenler bilgi, araç, eylem ve tutumlarıyla toplumun her üyesi üzerinde etkiye sahiptir. Sonuç olarak, öğretmenlerin işlerini en iyi şekilde yapmalarının önemini vurgular. Toplumun refah düzeyinin artırılmasında en önemli unsurlardan biri eğitim ve öğretim faaliyetleridir. Bu çalışmaların en önemli unsurlarından biri de kuşkusuz öğretmenlerdir. Eğitimcilerin bir ulus ve toplumdaki eğitim çabalarının bel kemiği olduğu düşünülebilir. Öğretmenlik mesleğinin büyümesini desteklemek, profesyonel mesleki beceriler kazandırmak ve mesleki alanda içinde bulunduğumuz çağın getirdiği gelişen teknolojik çağ ışığında mesleği modernleştirmek ve çağdaşlaştırmak için bazı adımların atılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, öğretmenlere kariyerlerini ilerletmeleri ve mesleki gelişimlerini sağlamaları için şans verilmelidir. Meslek hayatına bakıldığında, süregelen gelişmeler ve değişimler, diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğini de dönüştüren bilgi çağına ayak uydurma ihtiyacını ortaya koymaktadır (Akçay, 2005). Öğretmenlik mesleğinin kariyer mesleklerden biri olarak hayata geçirilmesi için tamamlanması gereken ilk aşamalardan biri olan uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sınavlarında son dönemde bazı iyileştirmeler yapılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik sınavlarına kimlerin alınmayacağına ilişkin açıklaması bu gelişmeler ışığında özellikle sıra dışı olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'nın açıklamasına göre, yüksek lisans mezunu öğretmenler uzman öğretmenlik, doktora yapmış uzman öğretmenler ise başöğretmenlik için gerekli olan yazılı sınavlardan muaf tutulacak. Tezli/tezsiz yüksek lisans veya eğitim bilimleri alanında yüksek lisans derecesi arasında herhangi bir fark yaratılmaksızın, uzman öğretmen unvanı için yüksek lisans derecesi şartı karşılanacaktır. Öğretmenlerin uzman öğretmen, uzman öğretmenlerin de başöğretmen seviyesine yükselmesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlerin profesyonelleşmesine ve bilgi birikimlerinin artmasına olumlu katkı sağlayacak adımlardan biri olacaktır (MEB, 2011).

Belirli bir konuda uzmanlaşmak için lisans eğitiminde elde edilen bilgi ve araçların daha ileri düzeylerine ulaşma fikrine dayanan bir eğitim programı olan lisansüstü eğitim tanımı, lisansüstü eğitim kavramını tanımlamak için kullanılabilir. Lisansüstü eğitimin birincil amacı bilim insanları, araştırmacılar ve öğretim üyeleri yetiştirmek olmakla birlikte, başka amaçlara da hizmet edecektir. Bilgi ve araştırmanın hızla ilerlediği bir çağda yaşadığımız için insanlar sürekli olarak kendilerini geliştirmek için çalışmalı ve bu bilimsel ve eğitimsel sürece katılmalıdır. Bu nedenle, günümüzde sadece lisans derecesine sahip olmak artık yeterli değildir. Bazen insanlar bir alanda uzmanlaşmak, kendilerini geliştirmek ve bazen de kariyerlerinde ilerlemek için yüksek lisans ve doktora yapmayı tercih ediyor (Öztürk ve Dinç, 2016). Lisans eğitimini tamamladıktan sonra akademik kariyerine devam etmek ve bilim alanında kariyer yapmak isteyen öğrencilerin doktora programına başlamadan önce tezli yüksek lisans programına kaydolmaları gerekmektedir. Tezli yüksek lisans programına kaydolmak, akademide kariyer yapmak isteyen adayların doktora programına girme şansını artıracaktır. Bazı fakülte ve bölümler tezsiz yüksek lisans mezunlarının da doktora programlarına başvurmasına izin vermektedir, ancak tezsiz yüksek lisans mezunlarının doktora programlarına kabul edilme oranı son derece düşüktür.

Geleceğin öğretmenlerini lisans mezunu olarak hazırlayan okullar tarafından üç tür eğitim sunulmaktadır. Temel beceriler müfredatı, mesleki gelişim, geniş kültürel eğitim ve uzmanlık alanlarının anlaşılmasını içerir. Öte yandan, yeni öğretmenlerden sınıf stratejilerini meslektaşlarıyla paylaşabilmeleri, eğitim ve öğretimle ilgili faaliyetleri sürdürebilmeleri, okul ve ders düzeyinde planlama yapabilmeleri, öğrencilerin derse katılımını artırabilmeleri, öğrencilerde yüksek düzeyde öğrenmeyi teşvik edebilmeleri ve görev sırasında ortaya çıkabilecek çeşitli sorunları belirleme ve çözme konusunda rehberlik edebilmeleri beklenmektedir (Alabaş ve Kamer, 2012). Ancak, lisans eğitiminin genişliği, mevcut müfredatta bu kaygıların daha derinlemesine incelenmesine izin vermemektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin yetkinleşmesi ve kariyerlerinde profesyonel olarak ilerleyebilmeleri için, olağanüstü durumlar dışında, lisansüstü eğitim almaları gerekmektedir (Akyüz, 2010).

Alhas'a (2006) göre lisansüstü eğitimle kazanılan beceriler arasında meslektaşlar ve öğrencilerle iyi ilişkiler kurma, bilimsel araştırma yoluyla bilgiye ulaşma, değerlendirme ve yorumlama becerilerini geliştirme, çevre, okul ve sınıftaki eğitim sorunlarının bilimsel çözümüne destek olma yer almaktadır. Öte yandan, lisansüstü eğitim, ortaya çıkan birçok sorun nedeniyle Türkiye'de zor bir süreçtir.

Eğitmenlerin lisansüstü eğitimde karşılaştıkları sorunları inceleyen bir araştırmaya göre, öğretmenler lisansüstü eğitim için önemli maliyetlerin yanı sıra ödev ve devamsızlık gerekçeleriyle ilgili sorunlarla da karşılaşmaktadır (Olak ve ahin, 2005). Ülkemizde lisansüstü eğitim alan eğitimcilerin eğitim alacakları kurumu seçmeleri yine bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler için lisansüstü eğitimin sadece az sayıda gelişmiş şehirde mevcut olması, önemli maliyetleri, süreklilik sorunlarını ve program sürecine uyumsuzluğu beraberinde getirmektedir (Bülbül, 2011). Türkiye'de 2007 yılı istatistiklerine göre lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin %57'si İstanbul, Ankara ya da İzmir'de görev yapmaktadır (YÖK, 2007; MEB, 2011).

Lisansüstü öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin farklı bir araştırmaya göre, ders saatlerinin çalışma saatleriyle çakışması derslere katılımı zorlaştırmaktadır. Ayrıca, danışmanlarla etkileşimde zorluk yaşandığı ve mevcut eğitim

sürecinin eğitim kapsamındaki ihtiyaçlarının öğrencilerin önemli ölçüde zamanını aldığı vurgulanmıştır (Nayr, 2007).

Tüm bu araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin genellikle zaman ve para konusunda sorun yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Aslında, bir öğretmenin lisansüstü eğitim alacağı yerin şehir dışında ya da çalıştığı yerden uzakta olması, eğitim sürecinde aksamalara ve gecikmelere neden olmakta ve makro düzeyde sistemin genel hedefinden uzaklaşılmasına yol açmaktadır. Çünkü eğitim sisteminde çağdaş bir düzeyin korunması, yetkin ve bilinçli eğitimcilerin düzeyinin yükseltilmesi eğitim programlarında lisansüstü eğitimin öncelikli hedefleridir (Akar, 1997).

Bu çalışma, lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları vurgulamayı, bu zorluklara dikkat çekmeyi ve çözüm önerileri sunmayı, lisansüstü eğitimin Türk eğitim sistemine etkinlik ve başarı getirecek ve mevcut öğretmenlerin becerilerinin yeterlilik düzeyinin artmasına destek olacak avantajlarını vurgulamayı amaçlamaktadır. Öte yandan, lisansüstü eğitimin amaçlarına, katkılarına ve rolüne değinerek, sürdürülebilir kalkınmanın başarıya götürdüğü düşüncesinden hareketle, Türk eğitim sisteminde öğretmenlerin kariyer gelişiminin çift yönlü etkisinin uzun vadeli faydalarını vurgulamayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, lisansüstü eğitim almış öğretmenlerin öğrencileri eğitirken karşılaştıkları zorlukları ele almaktır. Araştırma aynı zamanda lisansüstü eğitimin öğretmenlerin kariyer gelişimini nasıl etkilediğini ve bilgi ve yeterliliklerini nasıl artırdığını tespit etmeye çalışmaktadır. Öte yandan, öğretmenlerin lisansüstü eğitimleri boyunca yaşadıkları sorunlar tartışılırken, lisansüstü eğitimin katkıları aracılığıyla araştırma örnekleminin görüşleri doğrultusunda mevcut sorunların ve beklentilerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda, öğretmenlere nitelikli ve son teknoloji eğitim donanımları kazandırma hedefleri arasında yer alan lisansüstü programlarla ilgili konuların tartışılması amaçlanmaktadır. Çalışma süresince yanıt aranan problem cümleleri aşağıdaki gibidir;

1. Öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapma nedenleri nelerdir?
2. Lisansüstü eğitim yaparken öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar nelerdir?
3. Öğretmenlerin Lisansüstü eğitimin getirilerine yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın amacı, lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada fenomenoloji deseni ve nitel araştırma metodolojisi kullanılmıştır. Olgubilim deseninde, katılımcıların kendi deneyimlerinden yola çıkarak çalışmanın odağındaki olgulara ilişkin bakış açıları ortaya çıkarılmaya çalışılır. Sıradan gibi görünen bu olaylar, araştırma üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda, mevcut araştırma, 2022-2023 akademik yılında Ankara'da görev yapan lisansüstü eğitimli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ve çözüm yollarını ortaya koymaya çalışmıştır.

Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcılarını amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt ve maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak seçilmiş toplam lisansüstü eğitimini tamamlayan 14 öğretmen oluşturmaktadır. Bu çalışmaya katılım için belirlenen ölçüt, lisansüstü eğitim alan öğretmenler olmaktır. Bununla birlikte yaş, cinsiyet, mesleki kıdem gibi demografik değişkenler açısından katılımcı grup mümkün olduğunca farklı özelliklere sahip olanlardan seçilmiştir. Bu şekilde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, literatürdeki araştırmalara ve uzmanlardan alınan tavsiyelere dayanarak oluşturulmuştur. Form, lisansüstü öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklara ilişkin sorular sormaktadır. Formun geçerliliğini garanti altına almak için literatür taranmış ve daha önceki araştırmalara bakılmıştır. Anket soruları bu bağlamda oluşturulmuştur. Güvenilirliği garanti altına almak için katılımcıların kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmıştır.

Veri toplama prosedürünün bir parçası olarak katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılara etik standartlar ve ilkeler hakkında ön açıklama yapılmış ve onayları alınmıştır. Görüşmeler ses kaydına alınmış, daha sonra kağıda dökülmüş ve bilgisayar ortamından yazıya döküldükten sonra bir dosyaya girilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada betimsel analiz yapılmıştır. Katılımcıların deneyimlerinden doğrudan alıntılar yapılması ve bulguların açıklanması çalışmanın geçerliliğini artırmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu nedenle araştırmacının topladığı formlar incelenmiş, irdelenmiş ve sonuç olarak katılımcıların deneyimlerine doğrudan atıflar yapılmıştır. Bu da

araştırmanın amacının anlaşılabilirliğini artırmıştır (Karataş, 2015). Analiz yoluyla elde edilen bilgiler, ilgili araştırmaların bulgularıyla karşılaştırılmış ve kategorize edilmeye çalışılmıştır. Veriler tabloya aktarılarken katılımcılar K1, K2 gibi sembollerle temsil edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış formda bulunan sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar sonucu oluşturulan tema ve kodlar tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1 Katılımcı Profili

	Cinsiyet	Branş	Yaş	Kıdem
K1	Kadın	PDR	27	3
K2	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	36	11
K3	Kadın	PDR	33	11
K4	Kadın	Sınıf Öğretmenliği	42	17
K5	Kadın	Sınıf Öğretmenliği	44	21
K6	Erkek	Yiyecek İçecek Hizmetleri Alanı	28	5
K7	Kadın	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi/İslam Tarihi	29	1
K8	Kadın	Okul Öncesi Öğretmenliği	40	12
K9	Kadın	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	37	13
K10	Erkek	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	34	11
K11	Erkek	Sınıf Öğretmenliği	32	9
K12	Erkek	Beden Eğitimi	44	22
K13	Kadın	Okul Öncesi Öğretmenliği	49	18
K14	Erkek	Özel Eğitim Öğretmenliği	50	26

Tablo 1’de verilen katılımcıların profili incelendiğinde, cinsiyet bakımından çalışmada 8 kadın 6 erkek öğretmen olduğu görülmüştür. Branşları bakımından çalışmada 3 sınıf öğretmenliği, 3 sosyal bilgiler öğretmenliği, 2 okul öncesi öğretmenliği, 2 psikolojik danışmanlık ve rehberlik, 1 beden eğitimi ve spor, 1 din kültürü ve ahlak bilgisi/İslam tarihi, 1 özel eğitim ve 1 de yiyecek içecek hizmetleri alanı branşlarından öğretmen bulunmaktadır. Yaşları bakımından katılımcıların genel olarak 27-50 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Kıdem süreleri bakımından ise en az 1 yıl, en fazla 26 yıllık kıdeme sahip öğretmenler çalışmada yer almıştır.

Öğretmenlerin neden lisansüstü eğitim aldığını öğrenmeye yönelik katılımcılara yöneltilen sorulara verilen cevaplar sonucunda oluşan tema ve kodlar Tablo 2.’de gösterilmiştir.

Tablo 2 Katılımcıların Neden Lisansüstü Eğitim Aldığını Öğrenmeye İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Kod	f
Kişisel nedenler	Kendini mesleki açıdan geliştirme	14
	Bilimsel katkı/Uzmanlaşma	9
	İdarecilikte puan	5
Sosyal Nedenler	Sosyal statü elde etmek	6
	Sosyal çevre elde etmek	3
Ekonomik Nedenler	Kademe ve derece artışı	5
	Maas/ek ders artışı	5

Tablo 4.1. incelendiğinde, katılımcıların neden lisansüstü eğitim aldığını öğrenmeye ilişkin görüşleri 3 tema altında değerlendirilmiştir. Bu temalar; kişisel nedenler, sosyal nedenler ve ekonomik nedenlerdir.

Kişisel nedenler temasının 3 kod altında toplandığı görülmüştür. Bu kodlar; kendini mesleki açıdan geliştirme, idarecilikte puan ve bilimsel katkı/uzmanlaşmadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını lisansüstü eğitimi mesleki açıdan kendisini geliştirmek için aldıklarını ifade etmişlerdir. Aşağıda öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

“Aldığım lisansüstü eğitim ile mesleki açıdan kendimi geliştirmeye, yenileme farklı bir bakış açısına sahip olma bilimsel anlamda katkısının alması, sorgulama anlamında ve problem karşısında farklı çözüm yolları üretme de farkındalık yarattığı için” (Katılımcı 2).

“Öğretmenlik mesleğinin gereği her zaman öğrenmeye, kendini geliştirmeye ve alanıyla ilgili en günceli takip etmekle yükümlüdür. İşi eğitim ve eğitmek olduğu için kendini öğretme işine adanmış biri kendini birçok alanda yeni bilgilerle donatmak, kişisel ve mesleki gelişimine katkı sağlayacak tüm fırsatları değerlendirmek zorundadır” (Katılımcı 5).

“Gelişimime katkı sağlamak” (Katılımcı 6).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir bölümü kendilerini bilimsel açıdan geliştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Lisansüstü eğitimin bilimsel açıdan gelişme ve uzmanlaşmaya katkı sağladığını Katılımcı 6 ve Katılımcı 7 şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Herhangi bir alanda uzmanlaşmak” (Katılımcı 6).

“Akademik alanda çalışma yapmak için. Akademik alanda yapılan çalışmaların toplum ve devlet açısından birçok faydaları vardır. Bir toplumun eğitim seviyesi ne kadar yüksekse ona bağlı olarak toplumun refah seviyesi de o kadar yüksek olur düşüncesi ile.” (Katılımcı 7).

Öğretmenlerin idareci olabilmeleri için puanlarının yüksek olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu konuda Katılımcı 3 ve Katılımcı 9 şunları ifade etmiştir.

“İdarecilikte ise puana ihtiyacı olduğu için.” (Katılımcı 3).

“Mesleğimde yükselme ve yönetici olma amacım var” (Katılımcı 9).

Sosyal nedenler temasının 2 kod altında toplandığı görülmüştür. Bu kodlar; sosyal statü elde etmek ve sosyal çevre elde etmektir. Lisansüstü eğitimin sosyal statü sağladığını Katılımcı 5 şu şekilde açıklamıştır.

“Kendime sosyal statü kazandırmak adına yapıyorum. Lisansüstü eğitim yapanlar kendilerini bir üst sınıf olarak görür, toplum içinde daha saygın olmak adına böyle bir çaba içine giriyorum” (Katılımcı 5).

Lisansüstü eğitim aldığı sosyal çevresinin zenginleşeceğini ve farklı sosyal alanlara gireceğini ifade eden Katılımcı 16'nın görüşleri şu şekildedir.

“Yeni bir çevre edinmek için” (Katılımcı 16).

Ekonomik nedenler temasının 2 kod altında toplandığı görülmüştür. Bu kodlar; kademe ve derece artışı ve maaş/ek ders artışıdır. Lisansüstü eğitimin ekonomik katkılar sağladığına inanan ve özellikle kademe ve derece artışına sağlayacağını Katılımcı 7 ve Katılımcı 11 şu şekilde açıklamıştır.

“Memuriyete kademe veya derece katkısı olacağı düşüncesi ile” (Katılımcı 7).

“Kurum içinde derece ve kademe ilerlemesinde” (Katılımcı 11).

Lisansüstü eğitim lamanın öğretmenlerin ek ders ücretlerine ve maaşlarına olumlu etki sağlayacağını düşünen öğretmenler lisansüstü eğitim alma nedenlerini aşağıdaki gibi açıklamıştır.

“Ek ders ücretlerinin artması.” (Katılımcı 15).

“Ek derse olan katkısı için” (Katılımcı 16).

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimin güçlüklerine ilişkin görüşlerini öğrenmeye yönelik katılımcılara yöneltilen sorulara verilen cevaplar sonucunda oluşan tema ve kodlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3 Katılımcıların Lisansüstü Eğitimin Güçlüklerine İlişkin Görüşlerini Öğrenmeye İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Kod	f
Lisansüstü eğitimin güçlükleri	Zaman sıkıntısı	18
	Ulaşım sorunu	8
	Bilimsel alanda yaşanan sıkıntılar	5

Tablo 4.2. incelendiğinde, katılımcıların lisansüstü eğitimin güçlüklerine ilişkin görüşlerinin 3 kod altında toplandığı görülmüştür. Bu kodlar; zaman sıkıntısı, ulaşım sorunu ve bilimsel alanda yaşanan sıkıntılardır.

Öğretmenlerin mesleğini gerçekleştirirken okula gitmek ve okuldaki sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için daha fazla zamana ihtiyaçları olmaktadır. Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı bu sorunun cevabına ilk olarak zaman sıkıntısı yaşadıklarını belirterek başlamışlardır. Okul dışında aile, akrabalar ve arkadaşlara da zaman ayırmaları gerektiğini ve zorluklarla mücadele ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler zaman sorunlarını aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir.

“Çalışan insanların bir çalışma yapabilmesi için zaman en önemli unsurdur bana göre. Zamanı doğru kullanabilmek ilk başlarda çok zordu. Ders saatleri çalışma saatlerine denk geldiğinde ayarlama yapabilme ve her iki tarafı da idare etmek önemlidir.” (Katılımcı 7).

“Lisansüstü eğitim yaparken kurumdan zor izin aldım, yaşadığım bir sosyal çevre var, bu çevreye vakit ayırmak zorundayım bu nedenle dersleri yetiştirmekte zorlandım hatta proje, sunum ve sınavlara çalışmaya vakit ayırmakta zorlandım” (Katılımcı 11).

“Tabiki en belirgin güçlük yoğun bir çalışma ve aile hayatının içinde derslere ve ödevlere zaman ayırabilmektir. Yoğun bir çalışma hayatının, gündelik telaşların içerisinde dersleri takip etme, ödev için araştırmalar yapma, sınavlara çalışma ciddi bir disiplin ve zaman ayırma gerektirmektedir. Bütün bunlar ister istemez insanı strese sokmakta ve günlük yaşamını olumsuz etkilemektedir.” (Katılımcı 15).

“Zaman bulamadığım için aile içinde de sorumluluklarımı aksattım, gündüz işte gece ise yorgun olduğum için sıkıntı yaşadım. Ayrıca eşim ile de sıkıntı yaşadım ve arkadaşlarım ile de vakit geçiremedim.” (Katılımcı 17).

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecinde yaşadığı diğer bir sıkıntı ulaşım sorunu olmuştur. Ulaşım sıkıntısı yaşadığını söyleyenler okullarının şehir dışında olduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıda Katılımcı 4 ve Katılımcı 5'in bu konudaki görüşlerine yer verilmiştir.

“Ulaşım sorunu” (Katılımcı 5).

“İlk yüksek lisansımı yaparken Şırnak'ta çalışıyordum ve derslere katılım sağlamak için bir yıl boyunca gününbirlik Şırnak'tan Ankara'ya gelmek zorunda kaldım. Bir yılın sonunda öğrenim özründen dolayı Ankara'ya atandım ama sorunum tam olarak çözülmedi. Çamlıdere'den geliş gidiş yapmakta beni oldukça zorladı.” (Katılımcı 5).

Lisansüstü eğitim yapmak bilimsel alandaki eğitim sürecine katılmak anlamı taşır. Sürekli yeni şeyler öğrenmeyi zorunlu kılar. Katılımcı 9'un bu konudaki görüşleri sorunu açıklayıcı niteliktedir.

“Yaşın ve yaşamın insan hayatına getirdiği ve eğitim sürecinde karşısına çıkan algılama güçlükleri de lisansüstü eğitiminin ya da bilimin yoğun öğrenme sürecinde güçlük yaratabilmektedir.” (Katılımcı 9).

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimin getirilerine ilişkin görüşlerini öğrenmeye yönelik katılımcılara yöneltilen sorulara verilen cevaplar sonucunda oluşan tema ve kodlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4 Katılımcıların Lisansüstü Eğitimin Getirilerine İlişkin Görüşlerini Öğrenmeye İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Kod	f
Bireysel getiriler	Bilimsel katkı sağlama	13
	Mesleki açıdan katkı sağlama	4
	İdarecilikte puan sağlama	2
Sosyal getiriler	Sosyal statü kazanma	6
	Sosyal çevre elde etme	4
Ekonomik getiriler	Maaş/ek ders artışı sağlama	5
	Kademe ve derece artışı sağlama	3

Tablo 4.3. incelendiğinde, katılımcıların lisansüstü eğitimin getirilerine ilişkin görüşleri 3 tema altında değerlendirilmiştir. Bu temalar; bireysel getiri, sosyal getiri ve ekonomik getirilerdir.

Bireysel getiriler temasının 3 kod altında toplandığı görülmüştür. Bu kodlar; bilimsel katkı sağlama, mesleki açıdan katkı sağlama ve idarecilikte puan sağlamadır. Bilimsel eğitimin temel hedefi eğitim alanların bilimsel gelişimine katkı sağlamaktır. Lisansüstü eğitim alanlardan bilimsel bakış açısına sahip olmaları beklenmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok büyük bölümü lisansüstü eğitimin bilimsel katkı sağlama açısından kendilerine getirilerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Aşağıda lisansüstü eğitimin öğretmenlerin bilimsel gelişimlerine katkı sağlamasına ilişkin ifadelerine yer verilmiştir.

“Lisansüstü eğitimin süreci başından sonuna kadar ciddi anlamda kendimi geliştirmemi ve bilgi birikimi sahibi olmamı sağladı. Zor meşakkatli bir süreçti aslında ama sabırla çalışmayı öğrendim. Araştırma yöntemleri konusunda bilgi sahibi oldum. Makaleler ve yeni kitaplar okuyarak edindiğim bilgileri nasıl kullanacağımı öğrendim ve bu bilgileri yazıya aktarabildim. İstatistiksel analizler yapmayı ve bu analizleri yorumlamayı öğrendim.” (Katılımcı 7).

“Sürekli okumak, bilgi üretmenin, yeniden sentezlemenin bir ayrıcalık olduğunu belirterek aldığı eğitimin bakış açısını geliştirdiğini fark ettiğini, alışmış olduğu rutin okul işlerinin dışına çıkmanın iyi geldiğini, kendini daha güçlü ve bilgi alanında daha uzman hissettiğini.” (Katılımcı 17).

“Bilimin üretilmesi aşamasında yer almak ya da parçası olmak öncelikle büyük bir mutluluk ve doyum. Ayrıca bilimin nasıl oluştuğu inceleme yapma becerisi, sorgulama, eleştirme, doğru bilgiyi bulma ve düzenleme becerisi oluşturmayı sağlamaktadır.” (Katılımcı 18).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleği alanında bir eğitim almaları onların mesleki bakımdan gelişimlerini sağlamaktadır. Aldıkları lisansüstü eğitimin mesleki açıdan gelişmelerine ve uzmanlaşmalarına katkı sağladığını Katılımcı 5, Katılımcı 8 ve Katılımcı 10 şu şekilde ifade etmişlerdir.

“Öncelikle alanında bilgili, donanımlı ve yetkin olabilmek benim için en önemli getirisi oldu.” (Katılımcı 5).

“Öncelikle mesleki gelişimime katkı sağlamıştır.” (Katılımcı 7).

“Alanımdaki hâkimiyetimin artması beni öğretmen olarak hem sınıfta öğrencilerime karşı hem okulda öğretmen arkadaşlarıma karşı daha güçlü yaptı. Bilmek en büyük güç gerçekten.” (Katılımcı 10).

Öğretmenlerin idareci olabilmek için ihtiyaçları olan puanı aldıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda Katılımcı 1 ve Katılımcı 4 şunları ifade etmiştir.

“Yöneticilikte ihtiyaç duyduğum puanı aldım” (Katılımcı 1).

“Görevde yükselme gibi idealim var aldığım puan onun için bir basamak oldu” (Katılımcı 4).

Sosyal getiriler temasının 2 kod altında toplandığı görülmüştür. Bu kodlar; sosyal statü kazanma ve sosyal çevre elde etmektir. Lisansüstü eğitimi aldıktan sonra kendilerinin toplumda yeni bir sosyal statü kazandığını katılımcılar şu şekilde açıklamıştır.

“*Sosyal statümü değiştirdi*” (Katılımcı 1).

“*En önemli getirisi birçok lisansüstü mezunu olan ülkemizde lisansüstü eğitim almış bir birey olarak artık kendimi ayrıcalıklı görüyorum*” (Katılımcı 11).

Lisansüstü eğitim farklı alanlardan çok sayıda kişi ile tanışmaya fırsat sağlar. Bu etkileşimler sırasında kişiler sosyalleşerek yeni sosyal çevreler edinirler. Katılımcıların yeni bir çevre edinmekle ilgili görüşleri şu şekildedir.

“*Yeni bir çevre edindim*” (Katılımcı 1).

“*Yeni bir çevrem oldu*” (Katılımcı 3)

“*Yeni çevre ve arkadaşlar edindim*” (Katılımcı 16).

Ekonomik nedenler temasının 2 kod altında toplandığı görülmüştür. Bu kodlar; maaş/ek ders artışı sağlama ve kademe ve derece artışı sağlamadır. Lisansüstü eğitimin kendilerine katkısını maaş ya da ek ders ücretlerinde artışa neden olduğu ve bu sayede ekonomik fayda sağladığını Katılımcı 2, Katılımcı 6 ve Katılımcı 11 şu şekilde açıklamıştır.

“*Ek dersime bir miktar etki etti*” (Katılımcı 2).

“*Maaşımda artış oldu*” (Katılımcı 6)

“*Bununla beraber çok az bir miktar da olsa ek ders ücretinde artış olmuştur*” (Katılımcı 11).

Lisansüstü eğitim almanın kendilerine sağladığı ekonomik faydanın kademe ya da derece artışı sayesinde olduğunu katılımcılar aşağıdaki gibi açıklamıştır.

“*Bir kademe ilerlemesi sağlamıştır*” (Katılımcı 6).

“*Derece ve kademe ilerlemesi sağlamıştır.*” (Katılımcı 9).

SONUÇ

Bu çalışmada, öğretmenlerin lisansüstü eğitimi alma nedenleri, lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları güçlükler ve lisansüstü eğitim almış olmanın öğretmenlere sağladığı getiriler ortaya konmuştur.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim alma nedenleri 3 tema altında değerlendirilmiştir. Bunlar kişisel nedenler, sosyal nedenler ve ekonomik nedenlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenler lisansüstü eğitimi kendilerini mesleki açıdan geliştirecekleri, bilimsel düzeylerini artıracakları ve bir alanda uzmanlık sahibi olacakları ve yönetici olup kariyerleri bakımından yükselmelerinde puan sağlayacağı gibi kişisel nedenlerle yapmak istediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi yapmaları için var olan sosyal gerekçelerinden biri toplum içinde sosyal bir statü elde etmek ve toplumun kendilerine bakışını değiştirmek iken diğeri yeni sosyal çevreler edinmek olmuştur. Lisansüstü eğitimin alınmasındaki ekonomik nedenler ise bu eğitimin öğretmenlere sağlayacağı kademe/derece artışı ve maaş/ek ders artışıdır.

Kendisiyle görüşülen öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin başında en fazla zaman sıkıntı bulunmuştur. Bu sorunu ulaşım sorunu ve bilimsel alanda yaşanan sıkıntılar takip etmiştir.

Kendisiyle görüşülen öğretmenlerin lisansüstü eğitimin getirilerine ilişkin görüşleri bireysel getiriler, sosyal getiriler ve ekonomik getiriler olarak 3 tema altında değerlendirilmiştir. Lisansüstü eğitimin bireysel getirileri, öğretmenlere bilimsel katkı sağlaması, mesleki açıdan katkı sağlaması ve idarecilikte puan sağlamasıdır. Lisansüstü eğitimin sosyal getirileri, sosyal statü kazanma ve sosyal çevre elde etmedir. Lisansüstü eğitimin sosyal getirileri ise öğretmenlere sağlayacağı maaş ve ek ders ücretlerinde artış ve kademe ve derece artışı sağlama olarak sıralanmıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenler lisansüstü eğitimi kendilerini mesleki açıdan geliştirecekleri, bilimsel düzeylerini artıracakları ve bir alanda uzmanlık sahibi olacakları ve yönetici olup kariyerleri bakımından yükselmelerinde puan sağlayacağı gibi kişisel nedenlerle yapmak istediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu Özmen ve Güç (2013) tarafından yapılan çalışmanın bulguları ile desteklenmektedir. Özmen ve Güç’ün çalışmasında da lisansüstü öğrencilerin en çok bu yönde bir beklentileri olduğu ortaya konulmuştur.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi yapmaları için var olan sosyal gerekçelerinden biri toplum içinde sosyal bir statü elde etmek ve toplumun kendilerine bakışını değiştirmek iken diğeri yeni sosyal çevreler edinmek olmuştur. Araştırmadan elde edilen bu bulgu Bülbül (2003) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin sosyal gerekçelerinden biri olarak değerlendirilmiştir.

Kendisiyle görüşülen öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin başında en fazla zaman sıkıntı bulunmuştur. Bu sorunu ulaşım sorunu ve bilimsel alanda yaşanan sıkıntılar takip etmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu Sayan ve Aksu (2005) tarafından yapılan araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir. Öğretmenlerin çalıştıkları kurumlardan izin alma konusunda problemler yaşadıkları bulgusu ile desteklenmektedir. Öğretmenlerin lisansüstü eğitimlerinde derse devam etmek için izin alma konusunda sorunlar yaşadıkları bulgusu tarafından desteklenmektedir.

Kendisiyle görüşülen öğretmenlerin lisansüstü eğitimin getirilerine ilişkin görüşleri bireysel getiriler, sosyal getiriler ve ekonomik getiriler olarak 3 tema altında değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu Oluk ve Çolak'ın (2005) yılında yapmış olduğu araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Karaman ve Bakırcı (2010), tarafından yapılan Türkiye'de lisansüstü eğitimin sorunlarını ele aldıkları bir çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Lisansüstü öğrencilerin eğitim süreci boyunca önemli maddi sorunlarla karşı karşıya olduklarını da dile getirmektedir.

- ✓ Öğretmenlerin lisansüstü eğitime rahat şekilde devam edebilmeleri için gereken yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- ✓ Öğretmenler için açılacak olan lisansüstü programlar asgari şartlar içermelidir.
- ✓ Enstitüler öğretmenler için açılacak kontenjanlara giriş için ortak kriterler oluşturmalıdır.
- ✓ Öğretmenler lisansüstü programlarına devam ederken maddi imkanlarla destek verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akçay, R. C. (2005). Öğretmenlik mesleğinin kariyer yönetimindeki değişimlerden kaynaklanan sorunları ve bir kariyer sistemi modeli. *Eurasian Journal of Educational Research*, 18, 17-27.
- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi, M.Ö 1000 – M.S. 2010*, Ankara: Pegem Akademi
- Alabaş R., Polat Ü. ve Kamer T. (2012). Öğretmenlerin Kariyer Gelişimlerinde Lisansüstü Eğitim: Tercih Sebepleri ve Süreçte Karşılaştıkları Sorunlar. *e-international journal of educational research*, 3(4), ss.89-107
- Alabaş, R. (2011). Social Studies Teachers' Conception of Postgraduate Education Preferences and Its Contribution to Their Professions, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15 :2897-2901
- Alhas, A. (2006). Lisansüstü eğitim yapmakta olan Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları (Ankara ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Başaran, İ. E. (1985). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Sevinç.
- Bilen, M. (1996). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Aydan.
- Bülbül M. (2011). Türkiye'de Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimde Yaşadıkları Sorunlar. Gazi Üniversitesi, V. Ulusal Lisansüstü Eğitimi Sempozyumu.
- Bülbül. (2003) Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesinde görev yapan öğretim üyelerinin lisansüstü öğretime öğrenci seçme sürecine ilişkin görüşleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt:36
- Karagözoğlu, G. (2003). *Eğitim Sistemimizde Öğretmen Yetiştirme Politikamıza Genel Bir Bakış*, Eğitimde yansımalar: VII Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu, Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi, ss.10-12.
- Karakuş, M. (2004). *Lisansüstü eğitim için başvuran öğrencilerin üniversitedeki akademik başarıları ile LES puanları arasındaki ilişki*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Malatya-Türkiye.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye'de lisansüstü eğitim: sorunlar ve çözüm önerileri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, II, Sayfa 94-114.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Köksalan, B., İltter, İ. ve Görmez, E. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve lisansüstü eğitim isteklilikleri üzerine bir çalışma (Fırat, Erzincan ve İnönü üniversitesi sınıf öğretmenliği ABD örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 277-299.
- MEB. (2011). *Milli Eğitim İstatistikleri*. Ankara: MEB Yayınları.
- Oluk, S. Çolak, F. (2005). Milli eğitim bakanlığına bağlı okullarda öğretmen olarak çalışan lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları bazı sorunlar. *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı 1)*. 141-144.
- Özmen M, Ö, Güç, A,G (2013) Doktora eğitimi ile ilgili yaşanan zorluklar ve baş etme stratejileri: durum çalışması *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* Cilt 3, Sayı 3, Sayfa 214-219

Öztürk F. ve Dinç H. (2016). Lisansüstü Eğitim Alan Müzik Öğretmenlerinin Eğitimleri Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. *İdil Dergisi*, 21(5), ss.505-520. DOI: 10.7816/idil-05-21-15

Yıldırım, A., & Simsek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin.

YÖK. (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. Ankara: YÖK Yayınları.